
พัฒนาการความคิดเรื่องสิ่งไม่ใช่มนุษย์/หลังมนุษย์
ของสลาวย ชีเชค: ภาพยนตร์ เสรีภาพ ทุนนิยม

Slavoj Žižek's Development of
the Inhuman/Posthuman: Film, Freedom, Capitalism

ชญานัตต์ สุภชลาศัย*
Chyatat Supachalasai

* อาจารย์, ดร., โรงเรียนกฎหมายและการเมือง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

Supachalasai, C (2017). 13 (2): 121-133

DOI: 10.14456/jssnu.2017.19

Copyright © 2017 by Journal of Social Sciences, Naresuan University: JSSNU

All rights reserved

บทคัดย่อ

บทความชิ้นนี้สนใจตรวจสอบพัฒนาการความคิดเกี่ยวกับเรื่องสิ่งไม่ใช่มนุษย์ที่สามารถเชื่อมโยงมายังความคิดแบบหลังมนุษย์ของ สลาวอย ชิเชค โดยพิจารณาจากการวิเคราะห์เรื่อง การจ้องมอง และ เสียง ที่ไร้เรื่อร่ารงรองรับ จากนั้นจึงเคลื่อนไปสู่ข้ออภิปรายเกี่ยวกับมนุษย์ในโลกไซเบอร์ในฐานะตัวตนที่หลากหลายและจับต้องไม่ได้ ข้ออภิปรายเช่นนี้ดูเหมือนว่าจะมีรากฐานมาจากความคิดเรื่องเสรีภาพ ชิเชคมองว่าการคิดเช่นนี้ย่อมเป็นปัญหา เขาปฏิเสธระบบการคิดที่มนุษย์มักเข้าใจผิดว่าตนเองมีเสรีภาพเกินไปจากตรงนี้ จึงเคลื่อนเข้าสู่การอภิปรายความคิดเรื่อง หลังมนุษย์นิยม ชิเชคมองว่าการเป็นหลังมนุษย์นิยมไม่ได้ทำให้เราหลุดพ้นจากการไร้เสรีภาพในชีวิตจริงของเรา คำถามที่ชิเชคถามก็คือใครคือผู้บงการและใครคือผู้อยู่เบื้องหลังความสำเร็จของมนุษย์เหนือมนุษย์ เช่นนั้น บางทีเบื้องหลังความสำเร็จของหลังมนุษย์อาจยังสะท้อนความสำเร็จของทุนนิยมก็เป็นได้

คำสำคัญ: สิ่งไม่ใช่มนุษย์ หลังมนุษย์ เสรีภาพ ทุนนิยม

Abstract

This article is interested in examining Slavoj Žižek's developing idea on the inhuman which can be linked to the posthuman. This article starts with Žižek's analysis of gaze and of voice without bodies, then moves to his discussion about the subject in cyberspace as multiplicity as ungraspable. It seems that such discussion is based on the idea of liberty to which Žižek finds that such thinking is problematic. He denies the thinking in which the subject is often misled to believe that they have a full liberty. Here, the discussion is moved to the posthuman, in which Žižek takes that the posthuman does not mean that the subject is emancipatory; the reality of life in which full freedom is negated has been continuing. The question raised by Žižek is that who is behind the success of this human beyond the limitation of being human? Perhaps the success that lurks behind the posthuman is the success of capitalism.

Keywords: Inhumanism, Posthumanism, Freedom, Capitalism

บทนำ

บทความชิ้นนี้มุ่งที่จะเข้าใจพัฒนาการความคิดเกี่ยวกับสิ่งไม่ใช่มนุษย์ (inhuman) ที่สามารถเชื่อมโยงมายังความคิดแบบหลังมนุษย์ (posthuman) ของสลาวย ชีเซค (Slavoj Žižek) ข้าพเจ้าพบว่าข้อถกเถียงเกี่ยวกับสิ่งไม่ใช่มนุษย์ของชีเซค ปรากฏเป็นปฐมฤกษ์อยู่ในงานเขียนปี 1989 ช่วงนั้นเป็นช่วงที่ชีเซคให้ความสนใจกับภาพยนตร์ในฐานะสื่อกลางในการนำเสนอความคิดเชิงจิตวิเคราะห์ของ ฌาคส์ ลาก็อง (Jacques Lacan) จุดประสงค์ของชีเซคคือการใช้ภาพยนตร์เป็นช่องทางเพื่อให้ความคิดของลาก็องเป็นที่เข้าใจได้แก่คนทั่วไป การอภิปรายของชีเซคเกี่ยวกับภาพยนตร์มีการพูดถึง การจ้องมอง (gaze) และ เสียง (voice) ในฐานะสิ่งไม่ใช่มนุษย์ ต่อมาชีเซคก็พัฒนาความคิดเกี่ยวกับสิ่งไม่ใช่มนุษย์โดยโยงเข้ากับการอภิปรายเรื่องผู้หญิง เกมส์ เสียงหัวเราะ ในทีวี และโลกไซเบอร์ ซึ่งจะเห็นว่าขอบข่ายการอภิปรายเรื่องสิ่งไม่ใช่มนุษย์ของชีเซคเริ่มขยายวงกว้างมากขึ้นและไม่ได้จำกัดตัวอยู่ที่ภาพยนตร์ ประเด็นที่น่าสังเกตก็คือสิ่งไม่ใช่มนุษย์ของชีเซคมีทั้งที่เป็นมนุษย์ที่ไร้ความเป็นมนุษย์และที่ไม่ใช่มนุษย์จริงๆ ตัวอย่างเช่น เขาพูดถึงผู้หญิงในฐานะสิ่งไม่ใช่มนุษย์เพราะความต้องการของผู้หญิงเป็นปริศนา ยกที่จะเข้าใจ แต่ในขณะเดียวกันเขาก็พูดถึงเสียงหัวเราะในโทรทัศน์ที่ขึ้นให้คนดูหัวเราะไปกับหนึ่ง จิตคิดที่ไม่มีความตกลงเลย ว่าเสียงหัวเราะที่ขึ้นนำคนดูนั้นก็ถือเป็นสิ่งไม่ใช่มนุษย์ที่เข้ามาสานสัมพันธ์กับมนุษย์เช่นกัน ที่ชัดเจนอีกตัวอย่างหนึ่งก็เห็นจะเป็นเรื่องของ ทามาโกดจิ (Tamagochi) ซึ่งชีเซคมองว่า จริงๆแล้วตัวทามาโกดจิไม่ได้มีอยู่จริง แต่ผู้เล่นที่เป็นมนุษย์ ต้องตกถึงก้นการมีอยู่จริงของมัน เกมต้องคอยตอบสนองความต้องการของตัวทามาโกดจิที่เป็นสิ่งไม่ใช่มนุษย์ ไม่ได้มีอยู่จริง และไม่ใช่ว่าสิ่งนี้ดำรงร่วมกับเราในชีวิตจริง ซึ่งตรงนี้นับว่าสะท้อนความสัมพันธ์ที่ชัดเจนระหว่างมนุษย์และสิ่งไม่ใช่มนุษย์ (Žižek, 1999 as cited in Wright and Wright 106) บทความปิดท้ายด้วยคำตอบต่อคำถามที่ชีเซคตั้งในงานเสวนาทางวิชาการแห่งหนึ่ง ว่าในการมีอัตลักษณ์แบบหลังมนุษย์นั้น แท้จริงแล้วเป็นเสรีภาพหรือไม่ มีใครหรือสิ่งใดคอยชักใยและบงการเบื้องหลังอัตลักษณ์ความเป็นหลังมนุษย์นั้น อนึ่ง คำถามของชีเซคนี้ทาง Pragmatic Entertainment เป็นผู้จัดทำคลิปรีดิโอผ่านทางช่องยูทูบ (Pragmatic Entertainment, 2017)

สิ่งไม่ใช่มนุษย์ในภาพยนตร์: การจ้องมองและเสียง

งานเขียนในช่วงแรกของชีเซคที่ปรากฏในโลกภาษาอังกฤษ สะท้อนถึงวิธีที่จะอาศัยภาพยนตร์เป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดความคิดจิตวิเคราะห์ของลาก็องที่เปี่ยมด้วยชุมพลพลังความสลับซับซ้อนและคุณค่าเชิงนามธรรมให้เป็นที่กระจ่างแจ้งแก่คนทั่วไป ส่วนภาพยนตร์ที่ชีเซคเลือกมาอภิปรายนั้นมักอยู่ในกระแสความสนใจของคนจำนวนหนึ่ง เช่น ภาพยนตร์เรื่อง Psycho ของผู้กำกับแนวทวนกระแสอย่าง อัลเฟรด ฮิตช์ค็อก (Alfred Hitchcock) ชีเซคตีพิมพ์บทความเรื่อง ‘The Undergrowth of Enjoyment: How Popular Culture can Serve as an Introduction to Lacan’ (1989) ในวารสาร *New Formations* ต่อมานักวิชาการจากมหาวิทยาลัยเคมบริดจ์สองท่านคือ เอลิซาเบธ ไรท์ และ เอ็ดมอนด์ ไรท์ (Elizabeth Wright and Edmond Wright) ผู้มีความเลื่อมใสในความคิดของชีเซค ก็ได้หยิบยกนำเอางานเขียนชิ้นนี้มาใช้แนะนำความคิดของชีเซคผ่านหนังสือเรื่อง *The Žižek Reader* (1999) ข้าพเจ้ามองว่างานเขียนของชีเซคเรื่องนี้ มีประโยชน์ตรงที่เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการดำรงอยู่ของสิ่งไม่ใช่มนุษย์ที่แฝงฝังอยู่ภายในตัวบทเหล่านั้น อีกด้วย สิ่งไม่ใช่มนุษย์มาควบคู่กับการจ้องมองซึ่งมาควบคู่กับการใช้น้ำเสียงในลักษณะที่มันไม่ปรากฏตำแหน่ง จนเป็นที่หวาดผว้ายิ่งแก่ผู้บริโภคตัวบทหรือถ้าเป็นกรณีของภาพยนตร์ก็คือผู้ชมนั่นเอง

ซีเชคยืนยันว่า ‘การจ้องมองและน้ำเสียงอยู่ในฐานะสิ่งที่พึงรัก’ (Gaze and Voice as Love Object) นั่นคือ การจ้องมองและน้ำเสียงคือหัวใจสำคัญของการทำความเข้าใจภาพยนตร์ในเชิงวิพากษ์ ซึ่งในบางตอนของภาพยนตร์ จะเห็นว่ามนุษย์ไม่ได้เป็นศูนย์กลางของการเดินเรื่อง ส่วนตัวหลักในการเดินเรื่องกลับเป็นสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์ ดังที่ซีเชคเขียนว่า:

การจ้องมองและน้ำเสียงไม่ได้อยู่ข้างเดียวกับตัวคน หากแต่อยู่ข้างวัตถุ การจ้องมองบ่งถึงประเด็นจากในตัววัตถุ จากที่ตัวคนผู้กำลังจ้องมองอะไรบางอย่างอยู่นั้น ถูกจ้องมองอยู่ก่อนแล้ว วัตถุกำลังมองมาที่เรา การจ้องมองทำหน้าที่เป็นจุดตำหนิหรือรอยต่างใน/บนภาพนั้นๆ มันก่อความขัดแย้งไปโรงโสดที่มองเห็นได้ของตัวภาพนั้นๆและเปิดอารมณ์บทให้เห็นถึงรอยแยกที่ไม่มีวันเบาบางได้ในความสัมพันธ์ระหว่างตัวเรากับภาพนั้นๆ

(Žižek 1989 as cited in Wright and Wright, 1999:15)

ข้อเสนอหลักของซีเชคก็คือการจ้องมองไม่ได้อยู่ข้างเดียวกับตัวคน การจ้องมองอยู่ในตำแหน่งของวัตถุซึ่งเป็นตำแหน่งของสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์ คนจึงไม่ได้เป็นศูนย์กลางของการจ้องมองแต่แรก แต่คนกำลังถูกวัตถุที่ไม่ใช่มนุษย์จ้องมองพวกเขาแต่แรกแล้ว แสดงว่าสิ่งที่จ้องมองมนุษย์มาโดยตลอดก็คือสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์โดยที่ตรากรมมนุษย์อาจจะไม่รู้สึกรู้สแต่ว่าเมื่อมารู้ตัวเอาภายหลัง ก็พบว่ามนุษย์ที่มนุษย์ถูกจ้องมองโดยสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์นั้นได้สร้างอารมณ์แปลกพิกลและความหวาดผวให้กับมนุษย์ จึงไม่แปลกที่ซีเชคจะมีความเห็นว่าการที่มนุษย์ถูกจ้องมองกลับโดยไม่รู้ตัวถือเป็นตัวก่อความ ซึ่งเผยให้เห็นถึงปมปัญหาภายในความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับการจ้องมองของมนุษย์ที่มีต่อสิ่งๆหนึ่ง

ซีเชคยกตัวอย่างเรื่องนี้ผ่าน ภาพยนตร์เรื่อง *Psycho* ของฮิซคอก โดยซีเชคพาเราไปพิจารณาที่ฉากโคลแมกซ์ฉากหนึ่ง ฉากนั้นก็คือ ตัวละครหญิงคนหนึ่งกำลังเดินเข้าไปที่บ้านของตัวเอกผู้ชายที่เป็นโรคจิต ปรากฏว่าแทนที่ตัวภาพยนตร์หรือมุกกล้องจะเลือกจับไปที่การจ้องมองของตัวละครหญิงที่มีต่อบ้าน มุกกล้องกลับเลือกที่จะโฟกัสไปที่ตัวบ้านที่มองมายังตัวละครหญิงตัวนั้นแทน จนเกิดเป็นความน่าหวาดผวว่าสายตาที่จ้องมองตัวละครหญิง ที่พุ่งออกมาจากบ้านหลังนั้นคืออะไร ถ้ามันคือสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์ที่กำลังจ้องมองตัวละครหญิงตัวนั้น ภาพยนตร์ของฮิซคอกสะท้อนให้เห็นว่าในขณะที่ตัวคน/ตัวละครหญิงกำลังจ้องมองบ้านอยู่นั้น ตัวเธอก็ไม่รู้เลยว่าเธอกำลังถูกจ้องมองด้วยสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์ที่กำลังจ้องมาที่เธอแต่แรกแล้ว ซึ่งทั้งคุกคามเธอ ทั้งสร้างความน่าสะพรึงกลัวและความหวาดผวให้ตัวเธอ และแน่นอนการเล่นมุกกล้องแบบเลือกจับที่การทอดสายตาของตัววัตถุ (บ้าน) ที่มองมาที่ตัวคน ย่อมสร้างความน่าขนลุกและความน่าสยงขวัญให้กับผู้ชม (Žižek, 1989 as cited in Wright and Wright, 1999: 15) สิ่งเหล่านี้คือปมปัญหาภายในความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับการจ้องมองของมนุษย์ที่มีต่อสิ่งๆหนึ่งดังที่กล่าวไปแล้ว

นอกเหนือจากการจ้องมองของสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์ต่อมนุษย์แล้ว น้ำเสียงของสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์ก็ถือเป็นสิ่งที่พึงรักอีกสิ่งหนึ่งที่ฝังตัวอยู่ในภาพยนตร์เช่นกัน ซีเชคสนใจน้ำเสียงในฐานะสิ่งที่ปราศจากองค์ประธานการพูดซึ่งไร้เงื่อนไขรองรับ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ น้ำเสียงที่ซีเชคสนใจคือน้ำเสียงที่ไม่สามารถระบุตำแหน่งได้ว่าใครหรือสิ่งใดเป็นเจ้าของเสียง ซึ่งสร้างความน่าขนลุกและสยงขวัญขึ้นมาโดยพลลัพท์ น้ำเสียงที่มีร่างกายรองรับซึ่งเป็นน้ำเสียงที่ระบุตำแหน่งได้ ย่อมแตกต่างกับน้ำเสียงที่ปราศจากร่างกายรองรับซึ่งระบุตำแหน่งไม่ได้ ซึ่งแน่นอนว่าความสยงขวัญก็ย่อมแตกต่างกันโดยพลลัพท์ น้ำเสียงของผู้นำเผด็จการผู้มีบารมีที่เปล่งก้องวานออกมาอย่างมีร่างกายรองรับ ย่อมมีความน่าขนลุกในระดับที่แตกต่างกับเสียงที่ปรากฏขึ้นโดยปราศจากร่างกายรองรับ เสียงของสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์ที่เปล่งออกมาในภาพยนตร์สยงขวัญ ซึ่งเป็นเสียงที่เปล่งออกมาท่ามกลางระหว่างความเป็นและความตาย (Žižek, 1989 as cited in Wright and Wright, 1999: 15)

เป็นเสียงที่ระบุไม่ได้ว่าต้นแหล่งที่ผลิตเสียงนั้นเป็นเสียงของคนเป็นหรือคนตาย ต้นแหล่งที่ผลิตเสียงนั้นจึงไม่ได้มีความเป็นมนุษย์ มันไร้ซึ่งความเป็นมนุษย์ แต่ก็ไม่ได้จัดว่าเป็นคนตาย เพราะมันไม่ได้ตายเสียทีเดียว ส่วนตัวอย่างของชีเซคก็คือภาพยนตร์ *Psycho* ซึ่งชีเซคก็ปรายว่าการเข้าใจภาพยนตร์เรื่องนี้อย่างลึกซึ้งควรเป็นในลักษณะของการควานหาร่างกายที่เป็นเจ้าของเสียงผู้หญิงปริศนาที่ไม่ได้ตายสนิทผู้นั้น ที่ชวนให้คนดูชนหัวลูกตลอดทั้งเรื่อง หรือนั่นก็คือ การค้นหาเสียงกับการค้นหาเจ้าของร่างกายที่เป็นตัวแปลงเสียงออกมานั่นเอง (Žižek, 1989 as cited in Wright and Wright, 1999: 16)

จากที่กล่าวมา จะเห็นว่าการจ้องมองที่มนุษย์กลายเป็นผู้ถูกจ้องมองแต่แรก ประกอบกับตำแหน่งของน้ำเสียงที่ต้นแหล่งการแปลงเสียงหาต้นตอไม่ได้ นั่นสะท้อนถึงสิ่งที่จิตวิเคราะห์ของลาเก็องเรียกว่าเป็น ‘le sinthome’ ซึ่ง le sinthome หรือ ‘the symptom’ นั้นสื่อใจความถึง ‘อาการป่วย’ ของการที่มนุษย์มักหยาบยกเอาความคิดของตนเองเป็นศูนย์กลาง อันความเป็นศูนย์กลางของมนุษย์นั้นมักลึ้มเหลว เพราะขาดการเชื่อมโยงเข้ากับตำแหน่งของความจริงที่มนุษย์มองไม่เห็นแต่แรก (The Real) ซึ่งความจริงหรือ The Real ในที่นี้หมายถึงสิ่งที่มนุษย์ไม่ได้ควมรวมเข้ามาในความคิดตนเองเลย แต่เป็นสิ่งที่เมื่อต่อมามนุษย์เผชิญกับมัน มันจะเป็นตัวทำลายระบบคิดของมนุษย์ที่ผ่านมาทั้งหมด และส่งผลให้ระบบคิดของมนุษย์ที่ผ่านมาลึ้มพังลงมาหมดและคงความต่อเนื่องไว้ไม่ได้ (Žižek, 1993: 36; Žižek, 2004: 69-70) ดังนั้น ถ้าหากเปรียบเทียบการหยาบยกตัวเองเป็นศูนย์กลางของมนุษย์ว่าเป็นระบบแล้วนั้น ก็จะพบว่าระบบคิดของมนุษย์คือระบบที่ลึ้มลั่นและขาดความคงเส้นคงวา (Žižek, 1989 as cited in Wright and Wright, 1999: 12-13) ยิ่งขาดการเชื่อมโยงกับความจริงหรือ The Real ด้วยแล้วนั้น ก็ยิ่งแสดงว่าความคิดของมนุษย์ที่ยึดตัวเองเป็นศูนย์กลางไม่เคยสอดคล้องกับความจริงเลย เมื่อไม่สอดคล้องเข้ากับความจริง ความคิดที่ยึดถือตัวเองเป็นศูนย์กลางนั้นทุกทีกลายเป็นอื่นเสมอ เมื่อไม่ได้ผนวกความจริงเข้ากับการคิดของตนเองแต่แรก ความคิดนั้นก็เท่ากับกลายเป็นอื่นไป อันการณีนี้อย่อมแสดงว่าความคิดอ่านนั้นไม่สมบูรณ์แบบแต่แรก ความคิดนั้นก็ไม่ได้เป็นอะไรได้นอกจากเป็นความขาด ดังที่ลาเก็องกล่าวรวบยอดว่า “ความเป็นอื่นไม่เคยมีอยู่จริง” (The Other does not exist) ความเป็นอื่นจึงเป็นอาการป่วยที่สะท้อนถึงความลึ้มเหลวของความคิดของมนุษย์ที่ไม่สอดคล้องกับสิ่งที่ตั้งอยู่จริงหรือเป็นจริงแต่ต้น ด้วยตรรกะนี้เอง ที่อาจกล่าวได้ว่าการจ้องมองและการใช้ลึ้มเสียงของสิ่งไม่ใช่มนุษย์ในภาพยนตร์ *Psycho* ก็คือการจ้องมองและการแปลงเสียงออกมารจากตำแหน่งของ The Real ที่ทำลายระบบการคิดที่ยึดเอามนุษย์เป็นศูนย์กลาง เหตุเพราะการจ้องมองและการแปลงเสียงของสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์หรือ non-human นั้นกำลัง ‘เล่นงาน’ ความไม่สมบูรณ์แบบของมนุษย์ผู้ยึดตนเองเป็นองค์ประธานเหนือสิ่งต่างๆ

สิ่งที่อยู่นอกเหนือสายตาและการควบคุม ที่ทั้งทำลายทั้งทำลายความเป็นองค์ประธานของมนุษย์จึงเป็นการประกาศถึงพลาณาภาพของความจริงหรือ The Real ส่วนภาพยนตร์เป็นเพียงสื่อกลางที่สะท้อนให้เราตระหนักและเกิดความพึงพอใจได้บ้างกับข้อโต้แย้งของชีเซคที่มีพื้นฐานมาจากจิตวิเคราะห์ของลาเก็อง สำหรับชีเซค ภาพยนตร์คือสื่อที่ทำหน้าที่เป็นอาร์มภบทสำคัญต่อการเข้าใจฐานคิดเชิงจิตวิเคราะห์ของลาเก็อง โดยการพูดถึงภาพยนตร์ของชีเซคมีเป้าหมายหลักเพื่อการเข้าใจจิตวิเคราะห์ เป้าหมายจึงไม่ได้อยู่ที่การเข้าใจภาพยนตร์ เป้าหมายไม่ได้อยู่ที่การเลือกทฤษฎีที่เหมาะสมที่สุดเพื่ออ่านตีความภาพยนตร์ นอกเหนือจากงานภาพยนตร์ของชีเซคแล้ว ส่วนตัวของข้าพเจ้าเห็นว่าภาพยนตร์ของ ลูอิส บุนเยล (Luis Buñuel) ก็สะท้อนประเด็นการจ้องมองที่มนุษย์กลับกลายเป็นผู้ถูกสิ่งไม่ใช่มนุษย์จ้องมองเสียเอง ประเด็นนี้นับว่าสร้างความหวาดผวแก่ผู้ถูกจ้องมองได้ไม่แพ้กันกับภาพยนตร์ของชีเซค โดยเฉพาะในภาพยนตร์แนวกึ่งจริงกึ่งฝัน (Surrealism) ของบุนเยลที่ใช้ชื่อว่า *The Discreet Charm of the Bourgeoisie* (1972)

ในฉากตอนที่พวกผู้ดีจอมปลอมได้รับคำเชิญให้ไปรับประทานอาหารที่ภัตตาคารแห่งหนึ่ง พวกเขามองเมนูอาหารที่มีราคาแพง เช่น ปลาซาดีน ปลาเทราต์ ไวน์ ฯลฯ แต่หลังจากนั้นไม่นาน พวกเขาก็เริ่มรู้สึกถึงบรรยากาศวังเวงพิกลภายในภัตตาคาร เริ่มจากการได้ยินเสียงสะท้อนที่มาจากอีกห้องหนึ่ง ต่อมาพวกเขาก็พบว่าภายในภัตตาคารมีศพผู้ชายคนหนึ่งเสียชีวิตไปแล้ว ส่วนพนักงานคนอื่นๆกำลังจัดงานศพเพื่อไว้ทุกข์ให้กับชายคนนั้น

จากประเด็นนี้ ถ้าจะให้ขบคิดในเชิงของการจ้องมองอย่างพิถีพิถันว่า The Real แล้วนั้น งานศพและการไว้ทุกข์ในภัตตาคารถือเป็น The Real ที่เป็นสถานการณ์จริง เป็นสถานการณ์ที่ตั้งใจจ้องมองพวกผู้ดีจอมปลอมตั้งแต่ต้นโดยที่พวกเขาไม่รู้ตัว การเชิญไปร่วมรับประทานอาหารซึ่งไม่ว่าอย่างไรก็เคยได้รับประทานอาหารนั้น แท้จริงคือการจัดฉาก แต่สิ่งที่เป็นจริงที่น่ากลัวกว่านั้นคือการบังคับทางอ้อมให้พวกผู้ดีจอมปลอมพวกนี้เข้าร่วมพิธีศพ นั่นคือ งานศพในภัตตาคารคือสถานการณ์จริง หรือนั่นก็คือสิ่งที่ลากรองเรียกว่า The Real ซึ่งจ้องมองคนพวกนี้ให้เข้าร่วมพิธีศพแต่แรก การที่พวกผู้ดีจอมปลอมเข้าใจว่าพวกตนได้รับคำเชิญไปทานอาหารที่ภัตตาคารจึงเป็นอาการป่วยทางความคิด เป็นความคิดที่เป็นอื่น เป็นความคิดที่ไม่สอดคล้องกับความจริงแต่แรก จนเมื่อ The Real เผยโฉมออกมา พวกผู้ดีจอมปลอมจึงเกิดอาการผงะและเกิดความหวาดผวาท่อภัตตาคารในที่สุด หรือกล่าวให้กระชับก็คือ งานศพในภัตตาคารถือเป็นสิ่งไม่ใช่มนุษย์ที่รอคอยและจ้องมองการมาของพวกมนุษย์กลุ่มนี้แต่แรก และที่สำคัญก็คืองานศพสะท้อนตำแหน่งของ The Real ตามที่ข้าพเจ้าอธิบายโดยอ้างอิงทัศนะของซีเชคไปข้างต้นแล้วว่า หมายถึงสิ่งที่เมื่อคุณความเข้มายังระบบคิดของมนุษย์ จะเป็นตัวสะท้อนให้เห็นว่าระบบคิดของมนุษย์ไม่สมบูรณ์แบบเลยแต่แรก และยังส่งผลให้มนุษย์ต้องปรับความคิดตัวเองเสียใหม่หลังอาการช็อคหลังเผชิญกับ The Real เช่นเดียวกันนี้ พวกผู้ดีจอมปลอมก็ต้องปรับความคิดตัวเองใหม่หลังจากที่ช็อคไปพักหนึ่ง ว่าพวกตนไม่ได้ถูกเชิญมารับประทานอาหาร แต่ถูกวางแผนให้มาร่วมงานศพแต่แรก

จากตรรกะนี้ อาจมีคำถามว่าทัศนะคติเรื่องการจ้องมองของสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์ในแนวทางแบบซีเชคนี้ เป็นมุมมองที่ประยุกต์ใช้ได้กับเฉพาะภาพยนตร์แนวอาร์ต (เช่น พวกแนวอนดีและแนวทวนกระแส) เท่านั้นหรือไม่ ส่วนคำตอบก็คือ ข้าพเจ้ามองว่าจริงๆแล้วทัศนะคติความคิดจิตวิเคราะห์ของลากรองที่ซีเชคพรรณนามานั้น ไม่จำเป็นที่จะต้องผูกติดอยู่กับภาพยนตร์แนวอาร์ตเท่านั้น ข้าพเจ้ามองว่าภาพยนตร์กระแสหลักหรือที่อยู่ในกระแสนิยมนั้น ก็มีประโยชน์ต่อการเข้าใจจิตวิเคราะห์เช่นกัน ภาพยนตร์แนวกระแสนิยมมีคุณประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจการจ้องมองของสิ่งไม่ใช่มนุษย์ ข้าพเจ้าเชื่อว่าแม้แต่ภาพยนตร์ซีรีส์เกาหลีที่คนไทยนิยม ก็มีประโยชน์ไม่น้อยเลยต่อการเป็นอาร์มภบทต่อจิตวิเคราะห์ของลากรอง เป้าหมายหลักของซีเชคที่ข้าพเจ้าน้อมรับมาปรับใช้ อยู่ที่การอาศัยภาพยนตร์เป็นสื่อกลางเพื่อเข้าถึงจิตวิเคราะห์ของลากรองได้ถนัดขึ้น สมมติฐานก็คือภาพยนตร์ถือเป็นตัวบทที่มีความคิดของลากรองตั้งอยู่ข้างใน โดยมีเราทำหน้าที่เป็นผู้ค้นหาและถอดรหัสความคิดต่างๆของลากรองออกมาจากภายในตัวบทนั้นๆ โดยในที่นี้ข้าพเจ้าจะลองปฏิบัติการในการถอดรหัสและการอาร์มภบทความคิดของลากรองผ่านภาพยนตร์เกาหลีเรื่อง *The Village: Achira's Secret* (2015)

The Village มีทั้งหมด 16 ตอน ภาพยนตร์เรื่องนี้เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับหมู่บ้านเล็กๆแห่งหนึ่งในประเทศเกาหลีใต้ที่คนในหมู่บ้านนั้นอาศัยอยู่กันอย่างสงบสุข จนกระทั่งวันหนึ่งนางเอกของเรื่อง คือ ฮัน โซ-ยูน (Han So-Yoon) [รับบทโดย มูน กึน-ยอง (Moon Geun-Young)] เดินทางกลับมาจากต่างประเทศ เธอได้เดินทางมายังหมู่บ้านอาชีอาระ เมื่อเธอมาถึง เธอก็พบว่า คิม ฮเย-จิน (Kim Hye-Jin) [รับบทโดย จาง ฮี-จิน (Jang Hee-Jin)] พี่สาวของเธอถูกฆาตกรรมโดยศพถูกทิ้งไว้กลางป่า ต่อมาเธอก็ร่วมมือกับ พัก วู-แจ (Park Woo-Jae) [รับบทโดยยुक ซุง-แจ (Yook Sung-Jae)] เพื่อสืบหา

ความจริงเกี่ยวกับคดีนี้ ซึ่งเราอาจเริ่มต้นมองหาความคิดของลากรองที่ฝังตัวอยู่ในภาพยนตร์เรื่องนี้ ว่าการตายอย่างไรร่องรอยของคิม ฮเย-จิน ถือเป็น The Real ของหมู่บ้านอาชิวาระ ดังที่ลากรองอธิบายไว้ใน *The Four Fundamental Concepts of Psycho-Analysis* ว่า The Real คือภาพลักษณ์อันโหดร้ายเข้มข้นที่โฉมหน้าของมันถูกกดทับไว้ในภาพลวงตาจอมปลอม ส่วนภาพลวงตาจอมปลอมคือสิ่งที่ทำให้เราฝันหวานและเคลิบเคลิ้มไปกับมัน (Lacan, 1979: 53-54) อาชิวาระเป็นหมู่บ้านเล็กๆ ที่เงียบสงบ แต่การตายของ คิม ฮเย-จิน ทำให้คนในหมู่บ้านตื่นจากฝันหวานที่ว่าหมู่บ้านมีแต่ความสงบสุขและยอมรับความน่าสะพรึงกลัวได้มากขึ้น

คิม ฮเย-จิน คือหญิงสาวที่สิ้นลมไปแล้ว คิม ฮเย-จิน คือสิ่งไม่ใช่มนุษย์ ทว่าการสืบคดีของคู่พระเอกนางเอกเกี่ยวกับตัวของ คิม ฮเย-จิน เพื่อหาความจริงเกี่ยวกับคดีเท่ากับเป็นการเปิดเผยตัวตนของ คิม ฮเย-จิน ให้มากขึ้น ดังนั้น หลักฐานทุกชิ้นที่มีเกี่ยวกับ คิม ฮเย-จิน จึงเท่ากับเป็นการปลุก คิม ฮเย-จิน จากความตายมาสู่ความเป็นมากขึ้น นั่นคือ หลักฐานทุกชิ้นที่ยังรวบรวมได้ ยิ่งเผยให้เห็นถึงตัวตนของ คิม ฮเย-จิน มากยิ่งขึ้น ดังนั้น ตัวละคร คิม ฮเย-จิน จึงสะท้อนถึงความคิดของลากรอง ที่กล่าวว่า เป็นการดำรงอยู่ท่ามกลางความเป็นและความตาย คิม ฮเย-จิน จึงไม่ได้ตายสนิท แต่เข้าข่ายเป็นคนครึ่งเป็นครึ่งตาย คิม ฮเย-จิน คือสิ่งไม่ใช่มนุษย์ ดังนั้น สิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์ไม่จำเป็นต้องหมายถึงสิ่งของ ไม่จำเป็นต้องหมายถึงสัตว์ ต้นไม้ ดอกไม้ ใบหญ้า ฯลฯ หากแต่หมายถึงสิ่งที่ตั้งอยู่ระหว่างความเป็นและความตายดังที่กล่าวไปแล้วในย่อหน้าที่ผ่านมา (Žižek, 1989 as cited in Wright and Wright, 1999: 15)

The Village ยังสะท้อนให้เห็นถึงหนึ่งในข้ออภิปรายของลากรองที่กล่าวไว้ใน *The Other Side of Psychoanalysis* ว่าสัญลักษณ์ต่างๆ ย่อมแสดงความหมายมากกว่าความหมายที่มันแสดงไว้ตอนแรกเสมอ เนื่องด้วยมันเผชิญกับเหตุปัจจัยบางอย่างที่ทำให้มันต้องแปรเปลี่ยนไป สัญลักษณ์ต่างๆ จึงย่อมแสดงความหมายกลายเป็นอีกความหมายหนึ่งโดยผลลัพธ์ (Lacan 2007: 4) โจทย์หลักของเราคือเราจะมองหาความคิดของลากรองเกี่ยวกับเรื่องสัญลักษณ์ใน *The Village* อย่างไร คำตอบก็คือความลับของอาชิวาระตอนแรกนั้นอาจอยู่ที่การเปิดเผยปมฆาตกรรมเกี่ยวกับคดีของ คิม ฮเย-จิน ซึ่งสัญลักษณ์ของความลับนี้เป็นการยึดเอาสายตาของมนุษย์สองคน คือพระเอกและนางเอกเป็นตัวกลางในการเดินเรื่อง การสืบหาปมฆาตกรรมโดยมีตัวเอกสองตัวเป็นแกนกลางในการเดินเรื่อง จึงเท่ากับเป็นการสมานความต่อเนื่องของเนื้อเรื่องเอาไว้ว่าความลับของอาชิวาระอยู่ที่ว่า คิม ฮเย-จิน ตายอย่างไร จนโจทย์หลักที่ปรากฏในทั่วทั้งท้องเรื่องและที่ส่งผ่านมายังผู้ชมก็คือ ใครฆ่าคิม ฮเย-จิน แต่แล้วไม่นาน ความลับก็ถูกเปลี่ยนความหมายของสัญลักษณ์ ที่มันเคยตั้งอยู่ที่ข้างของพระเอกนางเอก มาสู่ฝั่งของสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์ นั่นคือ คิม ฮเย-จิน ในฐานะที่เป็น The Real

The Village เผยให้เราเห็นถึงประเด็นที่ลากรองอภิปรายไว้ใน *The Other Side of Psychoanalysis* ว่า เมื่อ The Real เปิดเผยออกมา สัญลักษณ์ที่เราเคยเข้าใจว่ามีความหมายหนึ่ง มันเลี้ยวออกจากความหมายเดิมไปสู่อีกจุดหนึ่งเสมอ สัญลักษณ์ที่เคยเป็นขณะนี้กลับไม่สามารถรักษาความต่อเนื่องไว้ได้ เพราะสิ่งที่ คิม ฮเย-จิน บรรณาณาให้เป็นความลับของอาชิวาระจริงๆ ไม่ได้อยู่ที่ว่าใครฆ่าเธอ แต่อยู่ที่การเปิดโปงว่าแม่บังเกิดเกล้าของเธอที่ใจร้ายกับเธอและไม่ยอมรับเธอมาโดยตลอด [รับบทโดย ชิน อุน-คยอง (Shin Eun-Kyung)] คือหนึ่งในเหยื่อของการถูกข่มขืน ความลับที่แสนปวดใจจริงๆ ของอาชิวาระจึงอยู่ที่ว่า คิม ฮเย-จิน เป็นหนึ่งในเด็กที่เกิดจากแม่ที่ถูกข่มขืน ดังนั้น ความลับของอาชิวาระที่เป็น The Real จึงเป็นความลับที่มาจากฝั่งของ คิม ฮเย-จิน ในฐานะสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์ และสัญลักษณ์ตัวนี้ถือเป็นสัญลักษณ์ที่เป็น The Real ที่เข้ามาแทนที่สัญลักษณ์ที่ยึดเอาพระเอกนางเอกเป็นศูนย์กลาง ซึ่งการตั้งคำถามของพระเอกนางเอกว่า ใครฆ่าคิม ฮเย-

จิน สะท้อนอาการป่วยและความคิดที่เป็นอื่น ไม่สอดคล้องกับความจริงของความลับในหมู่บ้านอาชิวาระที่ คิม ฮเย-จิน ทั้งรู้และเล็งไว้ตั้งแต่แรก ความลับที่เปิดเผยโดย คิม ฮเย-จิน ในตำแหน่งของ The Real ว่าเธอเป็นหนึ่งในเด็กที่เกิดจากการถูกข่มขืนต่อเนื่อง จึงเป็นแผลฝังใจและเป็นความทรมานทางอารมณ์อย่างแท้จริงในหมู่บ้านอาชิวาระ ที่แน่นอนว่ารุนแรงและเข้มข้นกว่าการได้คำตอบเพียงแค่ว่าใครฆ่า คิม ฮเย-จิน ซึ่งเป็นคำถามในภาพยนตร์ที่คนดูอย่างพวกเราถูกหลอกมาตลอดและสุดท้ายก็เป็นคำถามที่ถูกดีดออกไปในท้ายที่สุดเมื่อ The Real อย่างgrayเข้ามาแทนที่

มนุษย์ในฐานะสิ่งไม่ใช่มนุษย์ในโลกไซเบอร์

ข้าพเจ้าได้ทำการอภิปรายแล้วในเนื้อหาส่วนที่หนึ่งของบทความว่าบทความเรื่อง 'The Undergrowth of Enjoyment' ของซิเชคที่ตีพิมพ์ไปเมื่อปี 1989 สะท้อนถึงสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์ที่ฝังตัวอยู่ในภาพยนตร์ บทความชิ้นดังกล่าวยังสะท้อนอุตสาหกรรมของซิเชคที่อาศัยภาพยนตร์เป็นสื่อกลางเพื่อให้คนทั่วไปเข้าถึงความคิดของลาก็องได้ง่ายขึ้น อย่างไรก็ตาม การอภิปรายเรื่องสิ่งไม่ใช่มนุษย์ของซิเชคต่อมาก็เกิดการเปลี่ยนจุด จากจุดที่เคยอภิปรายเรื่องการจ้องมองและเสียง เขาก็เชื่อมโยงเรื่องสิ่งไม่ใช่มนุษย์เข้ากับประเด็นอื่นๆ เช่น ผู้หญิง ไซเบอร์สเปซ ฯลฯ ซึ่งสะท้อนถึงวิวัฒนาการและพลวัตรของการอภิปรายเกี่ยวกับสิ่งไม่ใช่มนุษย์

หลังจากบทความ 'The Undergrowth of Enjoyment' ตีพิมพ์ได้เป็นเวลา 5 ปี ซิเชคก็ออกหนังสือเรื่อง *The Metastases of Enjoyment* (1994) หนังสือเล่มนี้มีการอภิปรายประเด็นเรื่องสิ่งไม่ใช่มนุษย์เข้ากับผู้หญิงโดยเขาพิจารณาไปที่บริบทของความรักในราชสำนัก (Courtly Love) ซึ่งเป็นความรักของชนชั้นสูง เขาสรุปว่าผู้หญิงชนชั้นสูงคือพวกไม่ใช่มนุษย์ พวกนี้เป็นอมมนุษย์ พวกนี้เป็นพวกใจร้ายที่ชอบกลั่นแกล้งอัศวินผู้ชายที่แอบรักพวกเธอ แต่แล้วสิ่งที่ดูเหมือนว่าจะเป็นความซาติสต์ของพวกผู้หญิงชนชั้นสูงจริงๆ แล้วคือการแสดงออกซึ่งความรัก การจงใจกลั่นแกล้งผู้ชายที่ตัวเองรักถือเป็นความรักอย่างหนึ่ง ความรักแบบนี้แตกต่างกับการที่ภาพลักษณ์และจิตใจของผู้หญิงจะกลายเป็นพวกเลือดเย็น อามืด และไม่ใช่มนุษย์ (inhuman) ซึ่งเป็นความคิดของผู้หญิงที่พวกอัศวินผู้ชายไม่เข้าใจ อัศวินอาจจะคิดว่าตนเองถูกเกลียด แต่ทั้งนี้ซิเชคอ้างอิงความคิดของ ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) ที่ฟรอยด์กล่าวว่าจริงๆ แล้ว ความต้องการของผู้หญิงคือปริศนา ผู้หญิงเปรียบประดุจสิ่งพิลึกที่เข้าถึงได้ยาก (The Thing) และผู้หญิงคือสิ่งไม่ใช่มนุษย์ (Žižek, 1994)

ถัดมา ในปี 1999 ซิเชคตีความบทความเรื่อง 'Is it Possible to Traverse the Fantasy in Cyberspace?' บทความนี้ไม่เคยตีพิมพ์ที่วารสารใดๆ มาก่อนเลย บทความได้รับการตีพิมพ์ครั้งแรกเป็นหนึ่งในรวมบทความของหนังสือ *The Žižek Reader* หนึ่งในประเด็นที่น่าสนใจของบทความก็คือการวิเคราะห์ของซิเชคเกี่ยวกับตัวตนของมนุษย์ในโลกไซเบอร์ ซิเชคเห็นว่าโลกไซเบอร์เป็นโลกที่มนุษย์แสดงออกซึ่งจินตนาการเพื่อฝันที่เก็บลึกของมนุษย์ มนุษย์ไซเบอร์จะเป็นมนุษย์ที่เปลี่ยนโฉมตัวตนของตนเองไปเรื่อยๆ ความเป็นตัวตนในโลกไซเบอร์จะไม่ถูกผูกขาดตายตัว ตัวตนของมนุษย์ไซเบอร์จึงเปรียบประดุจงานศิลปะที่หลบหลีกข้อสรุปตายตัวและรอดพ้นจากการถูกมองตัวตนจริง การละเล่นอย่างไร้จุดจบเช่นนี้เองที่ส่งผลให้ของตัวตนมนุษย์ไซเบอร์ เปรียบประดุจเป็นการผาดองเข้าไปในโลกแห่งแฟนตาซีทั้งของตนเองและของผู้อื่น (Žižek, 1999 as cited in Wright and Wright, 1999: 121) ซึ่งส่งผลต่อความคลุมเครือในเชิงการสื่อสารระหว่างกันและกันของมนุษย์ เหตุเพราะมนุษย์โลกไซเบอร์จะไม่เปิดเผยตัวตนจริงๆ เข้าหากัน แม้แต่ข้อความที่แลกเปลี่ยนกันและกันก็ตาม บางครั้งก็ใช้เป็นรหัส บางครั้งก็แต่งเติมกันขึ้นมาเอง ทั้งหมดเป็นสิ่งที่เชื่อถือไม่ได้ ยึดถือเป็นจริงโดยดุษฎีไม่ได้ กระนั้น ทุกสิ่งทุก

อย่างที่เป็นกิจกรรมและวาทกรรมในโลกไซเบอร์ก็ถูกเก็บรวบรวมและบันทึกไว้จนกลายเป็น ‘ข้อมูลมหาศาล’ (Big Data)

กิจกรรมต่างๆบนโลกไซเบอร์ส่งผลให้มนุษย์ไซเบอร์เผชิญกับสถานการณ์ที่ย้อนแย้งอันหนึ่งที่ชีเซคเรียกว่าเป็น ‘Cyberspace Sublime’ (Žižek, 1999 as cited in Wright and Wright, 1999: 114) โดย Cyberspace Sublime มีความหมายว่าแม้ว่าทุกสิ่งทุกอย่างจะถูกเก็บเป็นข้อมูลมหาศาลก็จริงอยู่ แต่ว่าภาพรวมของไซเบอร์สเปซก็คือสถานที่ที่มนุษย์ยังต้องเผชิญกับเรื่องปรุ่งแต่ง เผชิญกับจินตนาการหลอกลวง และเผชิญกับความไม่จริงอย่างเหนือคณานับ ไซเบอร์สเปซจึงดูแค่เป็นโลกที่เสมือนว่าทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์เก็บกดได้รับการแสดงออกมาและการสื่อสารกันเพื่อความเข้าใจซึ่งกันและกันของมนุษย์มีความเป็นไปได้ (Žižek, 1999 as cited in Wright and Wright, 1999: 114) แต่การที่มนุษย์หลอกลวงตัวเอง บิดเบือนความจริงเกี่ยวกับตัวเองในโลกไซเบอร์เช่นเดียวกันกับที่มนุษย์คนอื่นๆก็กำลังทำอย่างเดียวกัน จึงส่งผลให้โลกไซเบอร์มีความสัมพันธ์ที่เป็นไปไม่ได้ดำรงร่วมอยู่ด้วยในที่สุดนั่นเอง (Žižek, 1999 as cited in Wright and Wright, 1999: 114) ดังนั้น ไซเบอร์สเปซจึงไม่ใช่ว่าไม่มีข้อห้าม ส่วนข้อห้ามที่ว่านั้น ก็คือมนุษย์ไซเบอร์ห้ามที่จะเป็นตัวตนจริงๆของตนเอง หลักการของมนุษย์ไซเบอร์คือการสร้างสัญญาณปลอมเกี่ยวกับตัวตนของตัวเองขึ้นมา และให้สัญญาณแห่งตัวตนนั้นทำหน้าที่เป็นตัวแทนหรือเป็น ‘stand-in’ ของตัวเองในโลกไซเบอร์ ซึ่งถ้ามนุษย์ไซเบอร์ทุกคนทำเช่นนั้น ปฏิสัมพันธ์บนโลกไซเบอร์ก็จะไม่ได้เป็นอะไรมากไปกว่าเป็นความแปลกแยกต่อกันและความเป็นไปไม่ได้ของการสื่อสารระหว่างกันและกัน (Žižek, 1999 as cited in Wright and Wright, 1999: 113-114)

อย่างไรก็ตาม ประเด็นสำคัญของบทความ ‘Is it Possible to Traverse the Fantasy in Cyberspace?’ ไม่ได้จำกัดอยู่ที่ความสัมพันธ์ที่เป็นไปไม่ได้ระหว่างมนุษย์ ผู้สร้างตัวตนเสมือนจริงขึ้นในโลกไซเบอร์เท่านั้น ชีเซคยังกล่าวว่าไซเบอร์สเปซเป็นพื้นที่ที่มนุษย์แค่เสมือนว่าพวกเขามีความคล่องตัวและอยู่ในฐานะเป็นผู้กำหนดกิจกรรมต่างๆขึ้นมาด้วยตนเองได้ แต่ถึงเวลาจริง มนุษย์ในโลกไซเบอร์กลับไม่ได้มีความคล่องตัวจริงโดยสมบูรณ์แบบ มนุษย์ในโลกไซเบอร์ยังขาดความคล่องตัวในการเป็นผู้ริเริ่มสถานการณ์ต่างๆอยู่มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งมนุษย์ในโลกไซเบอร์ไม่กล้ารับผิดชอบผลกระทบกระทำของตนเอง พวกเขาแค่มีส่วนร่วมอย่างต่างๆ และอย่างมากที่สุดก็แค่ให้กำลังใจผู้กล้า ผู้มีความ ‘กล้าตาย’ กล้าต่อสู้กับรัฐมากกว่าพวกเขา ลองจินตนาการถึงผู้เรียกร้องทางการเมืองที่โพสต์ข้อความต่อสู้กับรัฐบาลโลกไซเบอร์ คนพวกนี้คือผู้ต้องเผชิญกับอำนาจการตรวจสอบและบทลงโทษจากรัฐ ส่วนคนอื่นๆไม่ได้เป็นอะไรมากไปกว่าคนที่แค่สนับสนุนและให้กำลังใจผ่าน Social Network เช่น Facebook ด้วยแค่กดปุ่ม LIKE เท่านั้น เพื่อที่ว่าถึงเวลาจริงพวกเขาจะไม่ต้องรับบทลงโทษรุนแรงจากรัฐ พวกเขาเพียงแค่เกิดอารมณ์ร่วมก็ต่อเมื่อมีสื่อกลางหรือตัวกลางในโลกไซเบอร์ที่ดึงพวกเขาเข้ามาอารมณ์ร่วมเท่านั้น ไม่ต่างอะไรกับเวลาเราดูหนังที่ไม่ได้มีความตกลงอะไรเลย แต่ในโปรแกรมทีวีมีการกำกับเสียงหัวเราะให้เรา จนเราหัวเราะตามไปด้วย จนดูเหมือนว่าเราเข้ากันกับหนังที่เราได้ความตกลงนั้น ซึ่งจะเห็นว่า ทุกวันนี้อุดมการณ์ทางการเมืองที่เรายึดถือมันนั้น เกิดขึ้นมาได้โดยที่เราไม่ได้เชื่อมั่นหรือ ‘อิน’ กับมันจริงๆ แต่เพราะมีอะไรบางอย่างชี้นำเรา และเราก็กแค่ทำตามมันเท่านั้น

ชีเซคขนานนามเรียกการมีส่วนร่วมที่มีความย้อนแย้งบนโลกไซเบอร์แบบนี้ว่า ‘ปฏิสัมพันธ์ของความเฉื่อย’ (Interpassivity) นั่นคือความกระฉับกระเฉงที่ยังไม่ได้กระฉับกระเฉงจริง มนุษย์โลกไซเบอร์แค่เสมือนว่า active แต่พวกเขาไม่ได้ active จริง เพราะพวกเขากลัวได้รับผลกระทบ พวกเขาจึงยังกลายเป็นพวกที่มีส่วนร่วมแบบครึ่งๆ กลางๆ กล้าๆกลัวๆอยู่มาก พวกเขาแค่มีส่วนร่วมในพิธีกรรมที่คนส่วนใหญ่ชอบรวมกันเข้าไปในพื้นที่หนึ่งๆในโลกออนไลน์ แต่พวกเขาไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมเต็มที่จริงกับมัน และ

บางครั้งพวกเขาก็ไม่รู้ว่ามีพิธีกรรมเหล่านั้นคืออะไร แก่นแท้คืออะไร ตอบไม่ได้ (Žižek, 1999 as cited in Wright and Wright, 1999: 105) ดังนั้น ก็อาจกล่าวได้ว่า ในไซเบอร์สเปซที่มนุษย์ไม่ได้เปิดเผยตัวตนจริงออกมา กอปรกับการที่มนุษย์ไม่ได้มีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างกระฉับกระเฉงจริง ปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์บนโลกไซเบอร์สะท้อนว่าเรากำลังเผชิญกับมนุษย์ผู้หลอกลวงคนอื่นแม้กระทั่งตัวตนของตัวเอง เมื่อมันเป็นสิ่งที่ไม่หลอกลวง เป็นสิ่งที่ไม่จริง มนุษย์ที่เราเห็นในโลกไซเบอร์ก็คือ ‘มนุษย์ที่ไม่ใช่มนุษย์’ หรือนั่นก็คือ เป็นมนุษย์ที่ไม่ได้มีความจริงเกี่ยวกับความเป็นมนุษย์ของมนุษย์คนนั้นตั้งอยู่เลยแต่แรก ตัวตนของมนุษย์บนโลกไซเบอร์จึงสะท้อนความเป็นอื่น ไซเบอร์สเปซสะท้อนถึงการดำรงอยู่ของมนุษย์บางประเภทที่ตั้งอยู่ระหว่างพื้นที่ของความเป็นมนุษย์กับความไม่ใช่มนุษย์ ไซเบอร์สเปซจึงเป็นสถานที่ที่มนุษย์แสดงออกซึ่งจินตนาการและฝันหวานของพวกเขา ซึ่งที่สุดแล้วพวกเขาก็งานานกับข้อเท็จจริงที่ว่า มันยังมีช่องว่างเสมอระหว่างจินตนาการ หรือนั่นก็คือ ความฝันหวานที่ไม่มีอยู่จริงที่ไม่ได้มีความเป็นมนุษย์ กับ ตัวตนจริงๆ ของพวกเขาในฐานะมนุษย์ (Žižek, 1999 as cited in Wright and Wright, 1999: 122)

คำถามสู่ความเป็น(หลัง)มนุษย์

การขบคิดเกี่ยวกับคำถามความเป็นหลังมนุษย์ของไซเซคไม่ใช่เป็นลักษณะของจินตนาการและอุดมคติ ไซเซคคิดผ่านเหตุการณ์จริง โดยเขาขบคิดทุกอย่างออกมาเป็นปรัชญาผ่านการวิเคราะห์การใช้ชีวิตจริงๆ ของคน หนึ่งในงานเขียนที่ชัดเจนที่สุดคือ ‘No Sex, Please, We’re Post-Human’ (2001) งานเขียนชิ้นนี้เป็นงานเขียนที่ไซเซคเขียนไว้ใน lacan.com เมื่อปี 2001 งานชิ้นนี้พูดถึงความเชื่อมโยงกันระหว่างโลกเสมือนจริงและชีวิตจริง ไซเซคต้องการทำลายเส้นแบ่งระหว่างโลกสองโลกที่ไม่สามารถเชื่อมต่อกันได้ ไซเซคมองว่าการฝังตนเองเข้าไปในยังไซเบอร์สเปซซึ่งเป็นโลกเสมือนจริงนั้นจริงๆ แล้วไม่ใช่จุดจบในตัวมันเอง หากแต่มีการไหลย้อนกลับมาเชื่อมโยงกับประสบการณ์จริงที่ร่างกายมนุษย์กำลังสัมผัสได้ด้วย ไม่ว่าจะเป็นเช็กส์ การเล่นเกมส์ (เช่น เกมส์ต้นอย่าง *Dance Revolution*) รวมถึงการออกกำลังกาย ที่เกิดขึ้นในโลกเสมือนจริง สิ่งเหล่านี้ไม่ใช่ประสบการณ์ที่กลืนหายไปกับพหุภาคของโลกไซเบอร์ เพราะสิ่งเหล่านี้กลับยิ่งเปิดโอกาสให้มนุษย์ได้สัมผัสกับประสบการณ์เชิงกายภาพใหม่ๆ (Žižek, 2001) โลกไซเบอร์จึงไม่ใช่สถานที่ที่กายภาพและเรือนร่างหายไป ไม่ใช่สถานที่ที่ร่างกายเชิงชีวภาพกลายเป็นศูนย์ แต่กลับยิ่งเพิ่มพูนเรือนร่างและประสบการณ์ของร่างกายเชิงชีวภาพอย่างเป็นเท่าทวีคูณต่างหาก (Žižek, 2001)

ไซเซคกล่าวต่อไปในบทความเดียวกันว่าประสบการณ์เชิงกายภาพที่เกิดขึ้นในโลกไซเบอร์สเปซ เป็นประสบการณ์ที่ปราศจากจุดจบ เรือนร่างในโลกไซเบอร์สเปซเป็นเรือนร่างที่สร้างขึ้นใหม่ได้และกำหนดได้ว่าปรารถนาจะให้ปรากฏในรูปแบบใด ข้อเสนอเรื่องนี้จึงนับว่าสอดคล้องกับบทความเรื่อง ‘Is it Possible to Traverse the Fantasy in Cyberspace?’ ตามที่อภิปรายไปแล้ว จะเห็นว่า ไซเซคยังคงเชื่อว่ากายภาพในโลกเสมือนจริงเป็นสิ่งที่เล่นแร่แปรธาตุ เรือนร่างบนไซเบอร์สเปซที่ขับเคลื่อนโดยมนุษย์พร้อมที่จะลบตัวเองออก เขียนใหม่ และออกขึ้นใหม่ จนดูราวกับว่ามันสามารถ ‘สร้างการปฏิเสธต่อสิ่งที่เคยปฏิเสธมาก่อน’ (a negation of negation) ประหนึ่งว่าการสร้างขึ้นใหม่อย่างต่อเนื่องคือธรรมชาติที่บริสุทธิ์ผุดผ่อง ดูเหมือนว่าการเคลื่อนไหวดังกล่าวพร้อมที่จะสร้าง ‘จุดหักเห’ และหมุนออกจากสิ่งที่มันเคยเป็น ทั้งนี้เพื่อทำลายประสบการณ์เดิม และเพื่อรองรับการสัมผัสกับประสบการณ์ใหม่โดยผลลัพธ์ เรือนร่างในโลกไซเบอร์จึงไม่ได้สูญหายไป ข้อความคิดนี้จึงต่างกับที่หลายๆ คนเชื่อว่าเรือนร่างในโลกเสมือนจริงที่ปลอมขึ้นส่งผลให้เรือนร่างจริงของเราแทบจะไร้ความหมาย ข้อความคิดของไซเซคเชื่อว่าเรือนร่างต่างๆ ในโลกไซ

เบอร์กำลังปรากฏตัวในรูปแบบใหม่ที่ไร้ขอบเขตการแสดงออก เรือนร่างเหล่านั้นเป็นเรือนร่างที่ทั้งหลอกลอน ทั้งจับต้องไม่ได้ เหมือนผีที่ไม่มีวันตายที่วิ่งเคลื่อนอย่างไร้จุดจบ มันคือประสบการณ์ของกายภาพที่สูงล้ำและรวดเร็ว ซึ่งหมายความว่าประสบการณ์ทางกายภาพยิ่งดำรงคงอยู่ในลักษณะที่เข้มข้นกว่าเดิม (Žižek, 2001)

ถึงแม้ว่าโลกไซเบอร์จะมีพหุภาคของความหลากหลายทางกายภาพจนดูเหมือนว่าสิ่งเหล่านี้คือคุณลักษณะอันโดดเด่นของเสรีภาพ ซึ่งสะท้อนถึงการเคลื่อนที่ของ ‘เรือนร่างที่ไร้องค์ประกอบ’ ที่เป็นไปได้อย่างไร้จุดจบ เราต้องไม่ลืมว่าความหลากหลายทางกายภาพเหล่านี้ ไม่ได้นำพาเราให้หลุดพ้นจากการตกอยู่ใต้อำนาจของสิ่งที่เข้ามาควบคุมมนุษย์อีกต่อหนึ่ง ยิ่งทุกวันนี้ที่พัฒนาการของเทคโนโลยีชีวภาพดำเนินมาจนถึงจุดที่มีการควบคุมมนุษย์ผ่านการใช้สมองเทียม มนุษย์สามารถพัฒนาศักยภาพทางการคิดและสมรรถนะทางร่างกายได้ด้วยการพึ่งพาเทคโนโลยีชีวภาพ จนมนุษย์กลายเป็นมนุษย์ที่เหนือกว่าปกติหรือที่เรียกกันว่าเป็น ‘หลังมนุษย์’ นั่นเอง มนุษย์ที่เป็นหลังมนุษย์ดูเหมือนว่าเป็นมนุษย์ที่มีศักยภาพและสมรรถนะเหนือกว่ามนุษย์ปกติ ดูไปแล้วก็เหมือนกับเป็นมนุษย์สายพันธุ์ใหม่ กระนั้น ก็ยังมีคำถามที่เรียบง่ายกว่านั้น นั่นคือ ภาวการณ์เป็นมนุษย์ที่เหนือกว่าปกติแบบนั้น บางทีอาจจะถือว่าไม่ได้เป็นอะไรขึ้นมาใหม่เลย (Žižek, 2001) เป็นไปได้หรือไม่ว่าความเป็นหลังมนุษย์อาจจะจะเป็นสิ่งที่ดูฉาบฉวยว่าตัวตนของมนุษย์นั้นหลากหลาย เปลี่ยนแปลงได้ สลายเส้นแบ่งได้ ลากเส้นแบ่งขึ้นมาใหม่ได้ มีเสรีภาพ ดูประหนึ่งว่า ‘เป็นอื่น’ และ ‘เคลื่อนที่ไปเรื่อยๆ’ (becoming) จนสร้างความแปลกแตกต่างระหว่างมนุษย์ด้วยกันได้ แต่เอาเข้าจริงแล้วตัวตนแบบนั้น มันไม่ได้เป็นอะไรขึ้นมาใหม่เลย เหตุเพราะมนุษย์พวกนี้ถูกควบคุมอีกต่อหนึ่งด้วยอำนาจของเทคโนโลยีชีวภาพ

ดังนั้น เราไม่ควรหลงระเห็จไปกับความคิดผิดๆที่ว่าความเป็นหลังมนุษย์คือเสรีภาพ ไม่ควรสับสนกับความคิดทางปรัชญาที่คิดง่ายๆว่าหลังมนุษย์สะท้อน ‘ความเป็นอื่น’ ระหว่างมนุษย์ด้วยกัน ซึ่งสุ่มเสี่ยงสร้างการแบ่งแยกระหว่าง ‘มนุษย์ธรรมดา’ กับ ‘มนุษย์เหนือมนุษย์’ ข้าพเจ้ามองว่าการคิดแบบนี้ย่อมไม่ลึกซึ้งพอเพราะขาดการเชื่อมโยงเข้ากับบริบททางเศรษฐกิจ ข้าพเจ้าคล้อยตามกับคำถามของชีเซคที่ถามว่ายิ่งมนุษย์ที่เป็นหลังมนุษย์ยิ่งสมบูรณ์แบบมากขึ้นเท่าไร ใครหรือสิ่งใดคือผู้อยู่เบื้องหลังความสำเร็จของการผลิตและการสร้างอัตลักษณ์แบบหลังมนุษย์พวกนั้น (Žižek, 2001; Pragmatic Entertainment, 2017) ในเบื้องหลังความสำเร็จนี้ ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมยังคงสำเร็จลุล่วงเสมอ ทุนนิยมไม่ได้หายไปไหน เทคโนโลยีชีวภาพขยายตัวพร้อมกับระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ทุนนิยมตระหนักดีว่ามนุษย์ต้องการเปลี่ยนแปลงสมรรถนะตัวเองทั้งทางกายภาพและความสามารถทางปัญญา ทุนนิยมจึงอาศัยเทคโนโลยีชีวภาพเข้ามาเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้ายิ่งในตลาด การเป็นมนุษย์แบบหลังมนุษย์จึงประหนึ่งเป็นเรื่องของการตลาด ซึ่งสะท้อนถึงความสามารถในการเข้าถึงการสร้างอัตลักษณ์ของการเป็นมนุษย์สายพันธุ์ใหม่ของคนบางกลุ่มเท่านั้น ฉะนั้น ยิ่งสินค้าที่ชื่อว่า ‘หลังมนุษย์’ ขยายตัวเท่าไร ทุนนิยมก็ยิ่งขยายตัวขึ้นเท่านั้น ขนชั้นก็ยิ่งแบ่งแยกมากขึ้นเท่านั้น ระบบตลาดที่ก่อตัวมานับแต่ศตวรรษที่ 19 ก็ยังคงอยู่เหมือนเดิมไม่เปลี่ยนแปลง โลกในศตวรรษที่ 21 อาจจะเป็นแค่การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพให้ดูมีความตื่นตาตื่นใจมากขึ้นเท่านั้น แต่โครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปเลย โลกยังคงสืบสานตำนานเล่าขานของระบบทุนนิยมมาโดยตลอด

ฉะนั้น ข้อคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างทุนนิยมและหลังมนุษย์เช่นนี้ จึงตอบได้กับพวกที่เชื่ออย่างสำคัญเกินไปว่าโลกไซเบอร์คือโลกที่สะท้อนถึงเสรีภาพของมนุษย์สะท้อนถึง ‘การกลายเป็นอย่างไม่รู้จบ’ ของมนุษย์ อนิจจา เสรีภาพของตนเองที่วิ่งอยู่ในโลกไซเบอร์แบบนั้นเป็นแค่ความกลวงเท่านั้น การสร้างตัวตนปลอมๆขึ้นมาในโลกเสมือนจริงเพื่อทดแทนตัวตนที่ไม่สามารถเป็นจริงได้ในชีวิตจริง ถึงที่สุดแล้วก็คือการปลอม

ประโลมใจตนเองว่าตนเองยังมีเสรีภาพอยู่ เสรีภาพแบบนี้จึงเป็นแค่ความพอประมาณที่เป็นไปได้แค่นี้ในโลกมายา แคมเป็นการหลีกเลียงไม่ยอมรับถึงชีวิตจริงในโลกทางกายภาพที่ตนเองยังคงเป็นทาส เป็นเบี้ยล่าง และเป็นเพียงแค่ชนชั้นกรรมาชีพในระบบราชการ บริษัท มหาวิทยาลัย ฯลฯ นอกจากนี้ การเกิดขึ้นของมนุษย์ที่เป็นหลังมนุษย์ซึ่งเกิดจากการผนวกของเทคโนโลยีชีวภาพเข้ากับร่างกายของมนุษย์ มันไม่ได้เป็นการทำให้มนุษย์มีเสรีภาพจริงๆ เพราะในทางปฏิบัติมนุษย์ก็ถูกควบคุมด้วยเครื่องกลที่ฝังเข้าไปในร่างกายเหล่านั้น (Žižek, 2016: 22-23)

ข้าพเจ้ามีความเห็นว่าความเป็นหลังมนุษย์ไม่ได้เป็นการทำให้มนุษย์หลุดพ้นหรือเป็นอิสระออกจากระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ซึ่งทุกอย่างเป็นเพียงการซื้อขายและระบบตลาดที่ยังคงอยู่กับที่ หลังมนุษย์ยังคิดในเชิงปรัชญาว่าด้วยความเป็นอื่นและยังคิดว่าเป็นเสรีภาพของมนุษย์ กลับยิ่งพลาดที่จะเปิดประเด็นขบคิดถึงโลกแห่งความเป็นจริงทางเศรษฐกิจของทุนนิยม (Žižek, 1997: 38) ข้าพเจ้าตระหนักว่าในสมัยที่สงครามอ่าวเปอร์เซียจบลงไปเมื่อปี 1992 นั้น ในขณะที่หลายๆคนมองว่าการประกาศสงครามกับอิรักในฐานะผู้รุกรานคูเวตนั้นเป็นเรื่องของเจตยินทางศีลธรรม ทว่า บิล คลินตัน (Bill Clinton) ประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา กล่าวกับคนทั้งโลกว่า ‘มันเป็นเรื่องของเศรษฐกิจไอ้พวกงั้น’ (It’s economy, stupid) ข้าพเจ้ามองว่าคลินตันไม่ได้ทิ้งบริบททางเศรษฐกิจในการวิเคราะห์การกระทำของสหรัฐอเมริกาต่ออิรักในกรณีของคูเวตเลย ข้อความของคลินตันนั้นน่าคิด เพราะมันสะท้อนว่าคนหลายๆคนกำลังหลงประเด็นว่าการประกาศสงครามกับอิรักนั้นเป็นเรื่องของศีลธรรม จนคนเหล่านั้นละเลยประเด็นวิเคราะห์ทางด้านผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกาเองที่ต้องการป้องกันบ่อน้ำมันของตนเองในคูเวต

ฉะนั้น ด้วยตรรกะเดียวกันนี้ ข้าพเจ้าไม่พึงจะหลงเล็งไปกับการขบคิดง่ายๆว่าหลังมนุษย์เป็นเรื่องของความคิดแบบเสรีภาพแบบไม่มีขอบเขตของมนุษย์ ข้าพเจ้าเกรงว่าการคิดเช่นนั้นจะยิ่งเป็นการมองข้ามบริบททางเศรษฐกิจแบบทุนนิยมและชนชั้นไปอย่างน่าเสียดาย (Bown, 2015: 32) ข้อโต้แย้งนี้เกิดขึ้นจากการที่ข้าพเจ้าสังเกตริตชีวิตรอง อีลอน มัสก์ (Elon Musk) นายทุนของบริษัท Tesla ผู้สร้าง Hyper-loop ซึ่งพัฒนาการอย่างเต็มขั้นของมันคือการเคลื่อนที่ด้วยความเร็วชนิดที่มนุษย์ปกติธรรมดาไม่มีวันทำได้ สำหรับข้าพเจ้า มัสก์เป็นมนุษย์แบบหลังมนุษย์ได้ พอๆกันกับที่เขายังเป็นชนชั้นนายทุนได้ ข้าพเจ้าจึงมองว่าการสร้างอัตลักษณ์มนุษย์แบบใหม่ไม่อาจหลีกเลี่ยงการบริโภคนิยมและการซื้อขายไปได้เลย การเป็นมนุษย์แบบนี้ยังมีชนชั้น มันคือการ ‘ผลิต’ และ ‘ซื้อ’ อัตลักษณ์ความเป็นหลังมนุษย์ โดยคนไม่กี่คนเท่านั้นที่จะเป็นหลังมนุษย์อย่างที่มัสก์สามารถกระทำ

สรุป

โดยภาพรวมแล้ว การอภิปรายเรื่องซึ่งสิ่งไม่ใช่มนุษย์ของซีเชคเริ่มต้นจากการที่เขาขบคิดถึง ‘การจ้องมอง’ และ ‘เสียง’ ที่ปราศจากเรือนร่างรองรับ สิ่งไม่ใช่มนุษย์ลักษณะนี้เป็นอะไรที่น่าหวาดผวาและชวนให้ขนลุก มันเป็นเรื่องที่อยู่นอกเหนือการขบคิดและการรับรู้ที่มีข้อจำกัดของมนุษย์ ทั้งการจ้องมองและเสียงมีที่มาจากตำแหน่งที่ล้าก้องเรียกว่าเป็น The Real โดยซีเชคอาศัยภาพยนตร์เป็นตัวอย่างช่วยสะท้อนข้อคำนึงดังกล่าวมานี้ จากนั้น เขาก็เคลื่อนการอภิปรายของเขาจากภาพยนตร์มาสู่เรื่องอื่นๆ เช่น ผู้หญิงและตัวตนของคนในโลกไซเบอร์ ซีเชคมองว่าตัวตนในโลกไซเบอร์เป็นอะไรที่จับต้องไม่ได้ เกมที่มนุษย์กำลังเล่นระหว่างกันในโลกไซเบอร์ก็คือตัวตนแบบนั้นไม่ใช่ตัวตนที่เป็นมนุษย์จริงๆ ไม่ได้มีอยู่จริง จะเห็นว่า ในโลกไซเบอร์นั้นคนจะเป็นอะไรก็ได้ อาทิเช่น ในโลกไซเบอร์ บางคนปลอมเพศตนเอง บางคนปลอมเป็นสัตว์ บางคนสร้างตัวตนไว้หลากหลาย ทั้งหมดนี้สร้างจินตนาการว่าโลกไซเบอร์เป็นสิ่งที่มนุษย์ปลดแอกเสรีภาพของ

ตนเองอย่างเต็มขั้น คนสามารถ ‘กลายเป็นอะไรก็ได้ อย่างไม่มีจุดจบ’ และคนสามารถ ‘เป็นอื่นระหว่างกันและกัน’ อย่างไรก็ตาม ชีเซคก็ให้ข้อพึงระวังว่าการขบคิดถึงเสรีภาพแบบนั้นคือปมปัญหา ภายใต้สิ่งที่เราเห็นว่ามีเสรีภาพนั้นมีคั่นชกโยและบงการตัวตนเหล่านั้นเสมอ การขบคิดเรื่องข้อจำกัดของเสรีภาพจึงพาเราเคลื่อนเข้าสู่ความคิดแบบหลังมนุษย์และทุนนิยม ซึ่งสะท้อนความสัมพันธ์ที่ว่าความเป็นมนุษย์ที่เหนือมนุษย์ได้นั้น ไม่ใช่สิ่งที่จะปราศจากการบริโภคและการซื้อขายเลย แม้ว่ามนุษย์แบบหลังมนุษย์สามารถเพิ่มพูนศักยภาพทางร่างกายและความคิดผ่านเทคโนโลยีชีวภาพ แต่ทั้งนี้มนุษย์แบบนี้ก็ยังอยู่ภายใต้การควบคุมอีกต่อหนึ่ง ขณะเดียวกันกับข้อนำสังเกตเชิงประจักษ์ที่ว่ามนุษย์ที่เหนือมนุษย์นั้นก็ยังเป็นเรื่องของชนชั้น ดังนั้น ความคิดแบบหลังมนุษย์จึงไม่ได้ขัดแย้งหรือต่อต้านระบบทุนนิยม แต่กลับยังทำให้ทุนนิยมยังคงดำเนินอยู่ต่อไปโดยสวัสดิภาพ

รายการอ้างอิง

- Bown, Alfie. (2015). *Enjoying It: Candy Crush and Capitalism*. Croydon: Zero Books.
- Lacan, Jacques. (2007). *The Seminar of Jacques Lacan: The Other Side of Psychoanalysis*. In Jacques-Alain Miller (Ed.) and Russell Grigg (Trans.). New York: W.W. Norton.
- Lacan, Jacques. (1979). *The Four Fundamental Concepts of Psycho-Analysis*. In Jacques-Alain Miller (Ed.) and Alan Sheridan (Trans.). London: Penguin Books.
- Slavoj Žižek on Artificial Intelligence, YouTube video, 11.07, posted by Pragmatic Entertainment, April 7, 2017. Retrieved October 24, 2017 from https://www.youtube.com/watch?v=ftl8IW_altY.
- Žižek, Slavoj. (1989). The Undergrowth of Enjoyment: How Popular Culture can Serve as an Introduction to Lacan. In Elizabeth Wright and Edmond Wright (Eds.). *The Žižek Reader*. MA. and Oxford: Blackwell Publishing.
- Žižek, Slavoj. (1993). *Tarrying with the Negative: Kant, Hegel, and the Critique of Ideology*. Durham and NC: Duke University Press.
- Žižek, Slavoj. (1994). *The Metastases of Enjoyment: Six Essays on Women and Causality*. London and New York: Verso.
- Žižek, Slavoj. (1997). *The Plague of Fantasies*. London and New York: Verso.
- Žižek, Slavoj (1999). Is it possible to Traverse the Fantasy in Cyberspace?. In Elizabeth Wright and Edmond Wright (Eds.). *The Žižek Reader*. MA. and Oxford: Blackwell Publishing.
- Žižek, Slavoj. (2001). No sex, please, we're Post-Human!. Retrieved October 24, 2017 from <http://www.lacan.com/nosex.htm>.
- Žižek, Slavoj and Daly, Glyn. (2004). *Conversations with Žižek*. Cambridge: Polity Press.
- Žižek, Slavoj. (2016). *Disparities*. London: Bloomsbury.

